

лялася творчим завданням. На кінець 1980-х рр. у мережу таких навчальних закладів входило 1 507 шкіл із поглибленим вивченням філологічних, 1 244 – фізико-математичних, 1 580 – художньо-естетичних, 542 – природничих дисциплін (деякі з цих шкіл вводили вивчення профільних предметів із 7-го класу).

ПІДГОТОВЧІ КЛАСИ ЯК ФОРМА ПЕРЕДШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ В РАДЯНСЬКУ ДОБУ: ОСНОВНІ ПЕРІОДИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

Т. Л. Гавриленко, к. пед. н.

Ретроспективний аналіз розвитку підготовчих класів як форми передшкільної освіти в Україні у радянську добу з урахуванням суспільно-політичних, соціально-економічних і педагогічних чинників дав змогу визначити його основні періоди та окреслити характерні тенденції кожного з них.

I період (початок 20-х – 30-ті рр. ХХ ст.) – організація та стрімке поширення, особливо в 30-х рр. (охоплювали більше 100 тис. дітей щорічно), підготовчих, або нульових, груп (з 1934 р. – класів) в УСРР з метою підготовки дітей семи-восьми років до навчання у школі та створення підґрунтя для зниження вікової межі початку вступу до школи; визначення у нормативних документах організаційно-змістових засад їх діяльності. Наприкінці 1930-х рр. підготовчі класи були закриті. У зв'язку із загрозою війни припинилися видатки на їх утримання.

II період (кінець 40-х – початок 70-х рр. ХХ ст.) – відновлення та функціонування підготовчих класів як форми передшкільної освіти для дітей національних меншин переважно в Ізмаїльській (з 1954 р. – Одеській) області як полінаціональному регіоні; охоплення ними незначної кількості майбутніх першокласників (у 60-х рр. – близько 4 тис. дітей щорічно) в основному у сільській місцевості; концентрування уваги у пропедевтичній роботі на опануванні дітьми російською, рідше – українською мовою, якою у подальшому здобувалася початкова освіта; створення програм і навчальних посібників для навчання дітей національних меншин, зокрема гагаузів, у підготовчих класах; поява оригінальної

авторської системи пропедевтичного навчання дітей шестирічного віку В. О. Сухомлинського та її реалізація у Павлівській середній школі.

III період (початок 70-х – 1986 р.) – закріплення на законодавчому рівні організації підготовчих класів як форми передшкільної освіти; їх поширення в усіх областях і районах УРСР та охоплення ними у середині 80-х рр. більше 160 тис. шестирічних дітей, які не відвідували дошкільні установи; розробка організаційно-педагогічних засад діяльності підготовчих класів; створення навчально-методичного забезпечення для підготовчих класів науковими співробітниками лабораторії навчання і виховання дітей шестирічного віку Науково-дослідного інституту педагогіки УРСР; організація експериментальних підготовчих класів (діяли упродовж 1977–1986 рр.) з метою перевірки доцільності зниження вікової межі початку систематичного шкільного навчання до шести років. У зв'язку з переходом у 1986 р. на навчання дітей у школі з шестирічного віку підготовчі класи фактично припинили своє існування. У 1991 р. в Україні їх нараховувалося майже 10.

Отже, підготовчі класи як форма передшкільної освіти відіграли важливу роль у розвитку пропедевтики початкового навчання; їх функціонування створило передумови для зниження вікової межі початку систематичного шкільного навчання.

ПРОБЛЕМА ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ УЧНЯ У СПАДЩИНІ УКРАЇНСЬКИХ ПЕДАГОГІВ І ПСИХОЛОГІВ 1940–1980-Х РОКІВ

О. П. Міхно, к. пед. н.

Упродовж 1940–1980-х рр. проблема психолого-педагогічної характеристики глибоко та всебічно розроблялася українськими психологами і педагогами (Б. Басєв, В. Галузинський, Г. Костюк, В. Сухомлинський, К. Хоменко), які подолали розчленованість змістового і методичного рівнів у організації вивчення педагогом учня, чітко встановили етапи вивчення вчителем школяра у вигляді відповідних програм, способів фіксації результатів та аналізу цього вивчення у характеристиках. Хронологічно